

MARTA TOMCZOK – literaturoznawczyni i krytyk literacki. Autorka książek: *Trofea wyobraźni. O prozie Leo Lipskiego* (2011), *Metonimie Zagłady. O polskiej prozie lat 1987–2012* (2013). Redaktor naczelna „Narracji o Zagładzie”. Współredagowała m.in. *Tekstyliabis. Słownik młodej polskiej kultury* (2006; z Anną Kałużą) i *Poetykę migracji. Doświadczenie granic w literaturze polskiej przełomu XX i XXI wieku* (2013; z Przemysławem Czaplińskim i Renatą Makarską). Artykuły i recenzje publikowała m.in. w „Tekstach Drugich”, „Poznańskich Studiach Polonistycznych”, „Śląskich Studiach Polonistycznych”, „Kulturze Popularnej”, „Nowych Książkach” i „FA-arcie”. Zajmuje się Zagładą w najnowszej literaturze i kulturze polskiej.

Marta Tomczok
Czyja dzisiaj jest Zagłada?

Marta Tomczok

Czyja dzisiaj jest Zagłada?

Retoryka – ideologia – popkultura



Spis treści

Podziękowania	7
Auschwitz: depozyt, pole gry, ideologie	9
Hypotypoza: Zagłada jako kostium historyczny	17
Podniecający kostium Zagłady	17
Od hypotykozy do metastazy	21
Bestsellery Zagłady	26
Powrót metonimii	30
Koniec postpamięci	33
Retoryka	34
Topika	58
Kanon	76
Rozgrywki o upamiętnianie	100
Własność. Wprowadzenie	102
Walka o pierwszeństwo	105
Własność kulturowa	111
Własność ekonomiczna	113
Własność przestrzenna	115
Historia założycielska	117
Granice	119
Niesamowitość	132
Ideologie gatunków popularnych	146
Saga	148
Kryminal	163
Romans	176

Recenzja prof. Jacek Leociak
Redakcja Magdalena Szczepańska
Korekta Krystyna Kiszelewska
Opracowanie graficzne i łamanie Robert Oleś / dzd.pl
Na okładce wykorzystano zdjęcie autorstwa Anity Jasińskiej przedstawiające
fotografie Rutki Laskier i jej rodziny (Będzin, ul. Modrzejowska 51)

Publikacja sfinansowana przez Uniwersytet Śląski w Katowicach

© Copyright by Marta Tomczok, 2017

ISBN 978-83-65832-65-8

Druk i oprawa Bookpress, ul. Lubelska 37c, 10-408 Olsztyn

Substytucje i manipulacje	207
Zlustrować „żydokomunę”, nawrócić Żydów na katolicyzm	209
Demon pojednania. Popularny dyskurs o Sprawiedliwych	223
Rękopisy muszą splonąć. O roli dokumentu w popularnych narracjach o Zagładzie	241
Narracje pojedwabińskie	268
Po Jedwabnem. Narodziny popularnej opowieści rozliczeniowej	270
Przemoc wobec matek i dzieci	283
Masakrowanie ciała	299
Trzy wyjaśnienia	317
Dlaczego popkultura?	317
Dlaczego retoryka?	320
Dlaczego ideologia?	322
Summary	326
Bibliografia	329
Literatura podmiotu	329
Literatura przedmiotu	331
Nota bibliograficzna	346
Indeks nazwisk	349

Podziękowania

Zaciągnęłam dług wdzięczności u wielu badaczy literatury, ale dwóm z nich chcę podziękować najgoręcej: prof. dr. hab. Jackowi Leociakowi za rozliczne inspiracje, wypowiedzi, niezwykłą serdeczność i ciepło, a także bardzo cenne recenzenckie uwagi, oraz dr. Pawłowi Tomczokowi za niezliczoną ilość książek, pomysłów i rozmów.

Dziękuję dr Marii Bujnickiej, bez której zajęć z literatury popularnej ta książka by nie powstała, prof. zw. dr. hab. Marianowi Kisielowi za nieustającą przyjaźń, dr Dorocie Krawczyńskiej za wszelką pomoc, a prof. dr. hab. Krzysztofowi Uniłowskiemu za okazaną życzliwość. Wdzięczna jestem dr Ewie Wiatr i dr. Bartłomiejowi Krupie za rozmowy o getcie łódzkim i pomoc w zgromadzeniu niektórych dokumentów, prof. dr. hab. Aldonie Skudrzyk za poradę językoznawczą, a prof. dr. hab. Andrzejowi Żbikowskiemu za konsultacje historyczne i zachętę do badania narracji pojedwabińskich. Dziękuję Koleżankom i Kolegom z kolegium redakcyjnego „Narracji o Zagładzie”. Szczególnie zaś wszystkim słuchaczom kursów „Bestsellery Zagłady” oraz „Holokaust i popkultura”, prowadzonych na kierunkach filologia polska i sztuka pisania na Uniwersytecie Śląskim. Dzięki rozmowom z nimi dopracowałam wiele pomysłów i zyskałam niemalą wiedzę na temat odbiorców i twórców najnowszych narracji o Zagładzie.

Last but not least dziękuję Rodzinie: bez jej wyrozumiałości trudno byłoby mi napisać cokolwiek.

Osobno chciałabym podziękować redaktorkom książki, Krystynie Kiszelewskiej i Magdalenie Szczepańskiej, za wspólną współpracę i cierpliwość.